

שלנו, דינם ככירה. וכתב הר"ן שדין תנורים שלנו כדין כופה, מקום שפיתת קדרה אחת. וע' שו"ע ורמ"א רנ"ג, ובמשנ"ב; חזו"א לז,ז.

וחלוקים המה זה מזה בכמה דינים; —

כירה שהסיקה בקש ובגבבה — מותר ליתן לתוכה אפילו אינה גרופה וקטומה, ואילו בתנור אסור. כופה שהסיקה בקש ובגבבה — מותר (גם לסמוך אצלו וגם ליתן על גביו — כגירסת הגר"א. ואולם הטור כתב שאין ליתן על גביו אלא אם גרף וקטם. וכנראה גרס כפי הגרסה שלפנינו. עפ"י חשק שלמה ועוד).

אפשר שבתנור שהוסק בקש ובגבבה אין איסור אלא להחזיר, אבל להשהות מערב שבת מותר. ואפשר שאף להשהות אסור — לחכמים החולקים על חנניה (עפ"י תוס' ותו"י).

סמיכת קדרה בצד כירה — מותרת (כנוכר למעלה). לתנור — רב יוסף סבר לומר שמותר, אבל אביי נקט שאסור. [ואף על פי שנדחתה ראייתו ממשנתנו, תניא כוותיה בברייתא. ומפורש שם שאפילו הוסק בקש ובגבבה אסור לסמוך]. בכופה — הוסק בקש ובגבבה הרי זה ככיריים, בגפת ובעצים — כתנור.

כירה גרופה וקטומה — מותר להשהות תבשיל או חמין בתוכה. בתנור — אסור (רב אדא בר אהבה. ואפילו לסמוך קדרה אצלו אסור. ר"ן. וי"ח). בכופה — אם הסיקהו בקש ובגבבה דינו ככירה, בגפת ובעצים — דינו כתנור.

א. לדעת לאביי, אין מסתבר שיהא חילוק בגרופה וקטומה בין הוסק בקש להוסק בעצים. תוס' ומותר אף בגפת ועצים (רשב"א).

ויש דעה הסוברת (שלאביי) תנור גרוף וקטום מותר להשהות בו (ע' בחדושי הרמב"ן). ואולם הלכה בזה כרב אדא בר אהבה, ובקש ובגבבה מותר אף בתוך הכופה, ואילו בגפת ועצים אסור. עפ"י רא"ש. ונחלקו הראשונים האם מותר לסמוך לכופה גרוף וקטום (הרמב"ם והרי"א ו' אסורים, והרשב"א מתיר, ואפילו בהחזרה בשבת). וישנה דעה המתירה אפילו בתנור לסמוך לו אם הוא גרוף וקטום (ע' 'חדושי הר"ן' בשם הרא"ה).

ב. כתב הר"ף: דבר שמותר להשהותו על גבי כירה שאינה גרופה וקטומה (כגון תבשיל שמצטמק ורע לו) — מותר להשהותו בכופה. וכן בתנור (רשב"א ור"ן).

ג. החזרה האסורה בתנור גרוף וקטום — אפילו החזרה בערב שבת, כל שאין שהות בכדי שיתחמם אם היה צונן (הגהות אשר"י, לפי שיטת התוס').

דף לט

ג. א. מה דין בישול בשבת בתולדות האור, בתולדות חמה, או בחמה עצמה?
ב. האם מותר להפקיע ביצה על סודרים חמים בשבת? וכן לגלגלה בצד המיחם; בחול חם; על גג רותח; על סיד רותח?

ג. האם מותר לשתות חמין שהוחמו בשבת על ידי שזרמו בצינור בתוך אמת מים של חמי טבריה?

א. המבשל באור או בתולדות האור (כגון נותן ביצה בצד המיחם) — חייב חטאת.
תולדות תולדות האור — יש מי שכתב שאינו אסור מן התורה, והרי זה כתולדות חמה, כי לא התחמם מהאור אלא מדבר אחר. אור שמה. ויש חולקים (ע' שבט הלוי ח"ז קא).

בתולדות חמה — לדעת חכמים אסור, גזרה משום תולדות האור. לרבי יוסי מותר (כן פירש רב נחמן).
הלכה כחכמים.
בישול בחמה עצמה — מותר לכל הדעות.

ב. לחכמים, אין להפקיע (= לשבר) ביצה בסודרין שנתחממו בחמה, בשביל שתיצלה, שגזרו לבשל בתולדות חמה אטו תולדות האור, כאמור. ורבי יוסי מתיר. אבל אם הסודר נתחמם באור — הרי זה תולדות האור וחיוב לכולי עלמא.

הפקיע ביצה בסודרין בשבת — נראה שאסורה באכילה אף בדיעבד, ואפשר שלאחר השבת מותר אף למבשל עצמו. וצריך עיון (רעק"א).

הנותן ביצה בצד המיחם בשביל שתתגלגל (= שתיצלה קצת) — חייב חטאת. (רב יוסף. וכן הוכיח מר בריה דרבינא (ברא"ש: מר זוטר) מלשון הברייתא. וכן פסק הרמב"ם. וע' שפת אמת).

נראה שהוא הדין ליתן ביצה בכלי שני בחמין, ודאי אסור. עפ"י חזון איש נב, יט. ואף בכלי שלישי יש לאסור במים שהיד סולדת בהן (שמירת שבת כהלכתה פ"א הערה קמח — בשם הגרשו"א. ע"ש).

לגלגל ביצה בחול שנתחמם בחמה — אסור אף לרבי יוסי, אם משום גזרה שמא יטמין ברמץ (רבה), אם מפני שמזיז עפר ממקומו (רב יוסף).

יש מפרשים: שמא יזיז עפר דבוק ויעשה גומא. ויש מפרשים: משום מוקצה בהזזת העפר, או משום 'חורש' אפילו כשאין העפר דבוק (ע' בראשונים).

ובעפר תיחוח — לפי הטעם הראשון אסור, ולטעם השני מותר. (ויש מי שפרש להפך. רב האי גאון). התוס' כתבו שאין התר אלא בעפר תיחוח ששוקע מעצמו בנפילת הביצה עליו. ויש מקום לומר שזה רק לרב יוסף אבל רבה סובר שאין חייב משום עשיית גומא אלא כשנוטל עפר ולא בנעיצת ביצה. ע' רעק"א).

גלגול ביצה על גבי גג רותח — מותר. [ואף לרב יוסף שאסר משום הזזת עפר, סתם גג אין בו עפר ולכן לא אסרו]. כן שנינו בברייתא. (ואולם זה דוקא לרבי יוסי, אבל לחכמים אסור משום בישול בתולדות חמה. רמב"ן ורשב"א. וכן הביאו מהירושלמי).

על סיד רותח — אסור, שהרי זה מבשל בתולדות האור.

א. מבואר בתוס' שגג שיש בו עפר — אסור. ועוד מבואר בדבריהם, שאם מחמם על גבי

החול שלא בדרך הטמנה — מותר לרבה ואסור לרב יוסף. ונקט הרא"ש לאסור כרב יוסף.

ב. הטמנה בחול מערב שבת — הרמב"ן והרשב"א ועוד ראשונים כתבו שמותר הדבר אף לרבה, שאין זה כמטמין בדבר המוסיף הבל, לפי שבלייל שבת החול מתקרר. ואילו הרא"ש כתב שלרבה אסור הדבר משום הטמנה בדבר המוסיף הבל.

ג. אנשי טבריה הביאו סילון של צונן לתוך אמה של חמין, ואסרו להם חכמים להשתמש בהם בשבת לרחיצה או שתיה. וכמה טעמים נאמרו בדבר;

משום גזרת חכמים שלא לבשל בתולדות חמה. ואף רבי יוסי שמתיר, אפשר שסובר שחמי טבריה דינם כתולדות האור (לרב יוסף), או אפשר שאסור משום גזרת הטמנה ברמץ (לרבה).

לפי הטעם האחרון אסור גם אם לא עשו בשבת כלום אלא מקודם לכן, כדין הטמנה בדבר המוסיף הבל, האסורה בערב שבת. ואפשר גם לפי הטעם הראשון, אסרו בערב שבת גזרה שמא יערב צונן בחמין בשבת (ע' תוס').

ואף בדיעבד אם עשה כן — אפשר שקנסוהו חכמים כדין המבשל בשבת. הגהות אשר"י. וכן כתב ה"ר שמואל מוורדין, שעבר והטמין אסור באכילה. וכן כתב הרמב"ן ועוד. אך כתב שזה דוקא אם הוסיף להתבשל או להצטמק ויפה לו, אבל עומד בחמימותו אין לנו לאסור. והביא הריטב"א מעשה בחופת חתנים שהטמינו בדבר המוסיף ואסר ריב"א ז"ל המרק והתיר הבשר מפני שהבשר בלאו הכי נמי ראוי לאוכלו. ויש ראשונים שמתירים אף לכתחילה להטמין בדבר שמצטמק ורע לו או בכל אופן שמותר להשהות (עתוס' מז: בשם רשב"ם; תורי"ד כאן).

אמר עולא: הלכה כאנשי טבריה. אמר לו רב נחמן: כבר שברו אנשי טבריה לסילונם, (כלומר חזרו בהם לשמוע לחכמים. וכן הלכה. רי"ף ועוד. וכן אמרו להלן (מ:)) שהמבשל בחמי טבריה — חייב מכת מדרות).

ושמענו מכאן שאסור להטמין קיתון של צונן באמבטי של חמי טבריה מערב שבת, אבל להניח על גביו בלא הטמנה — מותר בערב שבת ואסור בשבת, שהלכה כחכמים שגזריים תולדות חמה אטו תולדות האור. וכן כתב רבנו יונה. ר"ן. מים קרים המתערבים בחמין מאליהם — כתבו התוס' שאין שייך בזה איסור הטמנה. ובר"ן משמע שנקט בדעת רש"י שאסור.

דפים לט — מ

- נד. א. האם מותר לרחוץ בחמין שהוחמו בשבת (בהתר), וכן ביום טוב?
- ב. האם מותר לרחוץ בחמין שהוחמו מערב שבת / מערב יום טוב?
- ג. האם מותר לרחוץ בחמי טבריה בשבת?
- ד. האם מותר בשבת להיכנס למרחץ להזיע?
- ה. האם מותר להשתטף בצונן בשבת או ביום טוב?

א. מבואר במשנתנו שחמין שהוחמו בשבת, כגון שהביאו סילון מים מלפני השבת לתוך מים חמים — אסור לרחוץ בהם בשבת, ואף לא בשתיה. ואף לא פניו או ידיו ורגליו בלבד (כ"מ בגמרא. וכן כתבו הפוסקים). ואין חילוק בין אם הם בכלי או בקרקע. (וטעם האיסור, גזרה שמא יחממו בשבת באיסור).

א. כמה דברים אמורים, כשהיתה פעולת חימום במים בשבת, ואף בהיתר, כגון נכרי שחימם מים לחולה, אבל מים שנתחממו מאליהם בשבת כגון שנתחממו מדוד שמש וכדומה, וכן המערב מים קרים בחמים — מותר לרחוץ בהם פניו ורגליו בשבת, כדין מים שהוחמו מערב שבת (עפ"י רעק"א שכו; שש"כ יד, ב). ובשו"ת שבט הלוי (ח"א נח) אסר (עפ"י דברי התו"י בסוגיא) לרחוץ בחמין שהוחמו בשבת ללא כל פעולה, כגון שעמדו על האש מערב שבת ומתחממים והולכים בשבת, ואולם אחר כך חזר וחכך בהוראה זו ונטה להקל — ע' בח"ג לג, ג; מז; ח"ה לא, ד (ושם בסוס"י מז); ח"ז לב. ובשו"ת אור לציון (ח"ב לה, א) נקט שמים שהוחמו בדוד שמש, הגם שהוחמו בהתר (כן דעתו שם), דינם כחמין שהוחמו בשבת ואסור לרחוץ בהם פניו ורגליו, אך מותר לשטוף בהם כלים וכדו'.

ב. מים שהופשרו בשבת, כגון שהניחם בהתר כנגד המדורה — נחלקו הפוסקים האם דינם כמים שהוחמו בשבת ואסור לרחוץ בהם פניו ורגליו, או שמא דינם כמים שהוחמו בערב שבת, שהרי הוחמו בהתר, ורק כל גופו אסור לרחוץ בהם (ע' משנ"ב שכו סק"ז ובשעה"צ; מאור ישראל כאן. ובשו"ת שבט הלוי (ח"ז מב, ד) העלה שאפשר לסמוך על המתירים, ולשפוך מים חמים למים קרים כדי להפשיר צינתם ולרחוץ בהם ידיים וכדו').